



Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 9/1 2020 s. 225-259, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

ÂŞIK ÖMER DİVANI'NA YENİ KATKILAR-III

Metin ÖZARSLAN*

Hüseyin ALDEMİR**

Geliş Tarihi: Eylül, 2019

Kabul Tarihi: Ocak, 2020

Öz

Zengin muhtevalarıyla Türk sözlü edebiyat geleneğinin -özellikle âşıklık geleneğinin- en önemli yazılı kaynaklarından olan el yazması cönkler sayesinde şimdiye kadar adı duyulmamış âşıklar / şairler gün yüzüne çıkarılırken bilinen âşıkların / şairlerin şiirlerinin varyantlarına da ulaşılmaktadır. Bu çalışmada da “06 Mil Yz Cönk 51” yer numarasıyla kayıtlı bulunan Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü adlı cönkte 17. yüzyılın görkemli âşıklarından Âşık Ömer’in yayımlanmış olan mürettep divanında yer almayan başka şiirler tespit edilmiştir. Söz konusu cönkte tespit edilen ve Âşık Ömer Divanı’nda yer almayan 30 yeni şiirle Âşık Ömer’in yayımlanmış divanına yönelik olarak daha önce yapılan katkılara bir katkı daha eklenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Âşık Ömer, divan, âşık tarzı şiir, cönk, varyantlaşma, yazılı kültür ortamı.

NEW CONTRIBUTIONS TO ÂŞIK ÖMER'S DIWAN-III

Abstract

Due to manuscripts (cönk) with their rich contents, which are one of the most important written sources of Turkish culture, unseen minstrels (âşık)/ poets have been unearthed and variants of poems of known minstrels / poets have been reached. In this study, it was identified with other poems, which were not in the arranged diwan Âşık Ömer who is 17th century magnificent minstrels in Hâfız Halil İbrahim Efendi's Cönk, registered with the number “06 Mil Yz Cönk 51”. 30 new poems, which were identified in this manuscript and were not included in the diwan, were added to the earlier contributions to the published diwan of Âşık Ömer.

Keywords: Âşık Ömer, divan, Turkish Minstrelsy poetry, manuscripts, variant, written culture media.

Âşık Tarzı Şiir, V. yüzyıl Attila ordusundaki şair-musikîşinaslardan başlayarak XV. yüzyıla kadar Türklüğün farklı coğrafyalarında ozan ve baksılarla varlığını devam ettiren köklü bir geleneğe sahiptir. XVI. yüzyıla gelindiğinde ise âşıklar; kahvehanelerden tekkelere, konaklardan kervansaraylara kadar geniş bir alanda sanatlarını icra etmişlerdir. Böylece belli kurallar, kalıplar ve uygulamalarla Âşık Tarzı Şiir geleneği kendine özgü bir yapıya kavuşmuştur. Âşıkların birbirinden farklı sosyal ortamlarda ilgi ile takip edilmelerine rağmen

* Prof. Dr.; Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi Bölümü, metino@hacettepe.edu.tr.

** Doktora Öğrencisi; Hacettepe Üniversitesi, Türk Halkbilimi Ana Bilim Dalı, huseyinaldemir2015@gmail.com.

görece çok daha dar bir muhitte varlığını devam ettiren Klasik Türk Şiiri mensupları tarafından tezyif ve tahkir edilmeleri dikkat çekmektedir. Divan şairlerinin bu tutumuna karşılık âşıklar da herhangi bir konuda herhangi bir kafiye ile irticalen manzume söyleme, eserlerini sazla çalıp söyleme, daha geniş bir zümreye hitap etme ve klasik nazım şekillerini de kullanma bakımından kendilerini onlardan daha üstün görmeye başlamışlardır. XVI. yüzyılda teşekkülünü sağlam temeller üzerine kuran Âşık Tarzı Şiir geleneği XVII. yüzyılda icracı ve eser bakımından altın devrini yaşamıştır (Köprülü, 2012, s. 129-219). Bu yüzyılda çağdaşları ve kendinden sonra gelen âşıklar / şairler üzerindeki tesirleri belirgin bir şekilde hissedilen şairlerden birisi de Âşık Ömer'dir.

Âşık Ömer'in doğum tarihi ve yeri hakkında kaynaklarda farklı bilgiler yer almaktadır. Yakup Karasoy ve Orhan Yavuz (2003) yer yer birbiriyle uyuşan bazen de çelişen bu bilgileri ayrıntılı olarak ele almışlar ve Âşık Ömer'in 1619 yılında Konya (Hadim-Gözleve)'da dünyaya geldiğini ortaya koymaya çalışmışlardır. Âşık Ömer'in serhat boylarında diyar diyar gezdiği, müzikle iştiğal ettiği, medrese eğitimi alıp almadığı kesin olarak bilinemese de dinî bilgilerle beraber Arapça ve Farsça bildiği, üzerinde ittifak edilen hususlardır.

17. yüzyılda Klasik Türk Şiiri ile Âşık Tarzı Şiir geleneğinin yakınlaşmalarının tabii bir sonucu olarak Âşık Ömer'in de oldukça başarılı bir şekilde aruzlu şiirler yazdığı görülmektedir (Elçin, 1987, s. 10; Özarslan, 1996, s. 284). Hemen her cönkte şiirlerine rastlanılan, yurt içindeki ve dışındaki kütüphanelerde divanının nüshaları bulunan Âşık Ömer'in hayatı ve şiirleri hakkında Sadettin Nüzhet Ergun (1935), Mehmed Fuad Köprülü (1940-1962) ve Şükrü Elçin (1987) tarafından müstakil çalışmalar yayımlanmıştır. Son olarak da Âşık Ömer'e ait yazma ve basma divanlardan yararlanılarak 1455 adet şiiri havi hacimli bir Âşık Ömer Divanı (Karasoy ve Yavuz, 2010) yayımlanmıştır. Söz konusu eserin "Giriş" ve "Söz Başı" kısımlarında da ifade edildiği üzere 2000 civarında şiiri bulunan Âşık Ömer'in şiirleri hâlâ çeşitli cönk yapraklarında gün yüzüne çıkarılmayı beklemektedir. Bu dikkat ve beklenti üzerine öz verili bir çalışmayla (Çavdar, 2017) Fransa Millî Kütüphanesindeki cönkler taranarak Âşık Ömer Divanı'nda yer almayan 11 adet aruzlu 4 adet heceli olmak üzere 15 adet yeni şiir¹ ile araştırmacı Harid Fedai'de bulunan bir cönkten yine Âşık Ömer'e ait 114 şiirden divanda yer almayan 40 adet aruzlu 16 adet heceli² (Karasoy ve Yavuz, 2017) olmak üzere toplam 71 adet yeni şiir tespit edilmiş ve yayımlanmıştır.

Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü ve Âşık Ömer'e Ait Şiirler

Cönkler; aşağıdan yukarıya doğru açılan, şekil benzerliğinden ötürü sığırdili/danadili olarak da adlandırılan, içerisine koşmaların, semâilerin, destanların, manilerin, bilmecelelerin, yaşanılan döneme ait tarihi olayların, hastalıklarla tedavi yollarının, duaların, büyülerin ve buna benzer halk kültürünü yansıtan birçok bilginin yazılarak kayıt altına alındığı el yazması defterlerdir. Cönklerde her ne kadar sözlü edebiyat verimleri öne çıksa da sayıları az olmakla

¹ Tespit edilen şiirlerden 1'den 12'ye kadar olanları aruzun *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* kalıbıyla yazılmıştır. Yıldırım Çavdar 12, 13, 14 ve 15 numaralı şiirleri de aruz kalıplarına göre değerlendirmeye çalıştığından olsa gerek "Bu şiirde vezin tespit edilememiştir." notunu düşmüştür. Söz konusu şiirlerden 12, 13 ve 14 numaralı şiirler 11'li heceyle; 15 numaralı şiir ise 8'li heceyle yazılmıştır.

² "Âşık Ömer Divanı'na Katkılar-I" başlıklı çalışmada yer alan listeye göre divanda yer almayan şiirlerin sayısının 52 olduğu görülürken metin içinde bu sayının 51 olduğu ifade edilmiştir. Fakat söz konusu çalışmada metinleri yayımlanan şiirler dikkate alındığında 40'ı aruzlu 16'sı heceli olmak üzere toplam sayının 56 olduğu tespit edilmiştir.

beraber içerisinde klasik şiirle ilgili verimlerin de ciddi bir yekûn tuttuğu da görülmektedir. Cönkler içerisinde sadece klasik tarzda şiirlerin yer aldığı örnekler de bulunmaktadır.³

Millî Kütüphanenin yazma eserler kısmında “06 Mil Yz Cönk 51” yer numarasıyla kayıtlı cönk, yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır (Aldemir, 2019). 135 varaktan müteşekkil söz konusu cöngün sayfalarındaki notlardan hareketle miladi 1819-1824 yılları arasında Hâfız Halil İbrahim Efendi tarafından yazıldığı anlaşılmaktadır. Cönkte 710 nazım ile 3 nesir tespit edilmiştir. Şiirlerden 654 tanesi 120 farklı âşığa/şaire aittir. 32 tanesinin ise sahibi belli değildir. Yine cönkte mani biçiminde 10 şiir, müfred olarak da 14 beyit bulunmaktadır. Tespit edilen şiirlerden 73 adet aruzlu, 16 adet heceli olmak üzere toplam 89 adedinin Âşık Ömer’e ait olduğu görülmüştür. Bu şiirler Âşık Ömer Divanı (Karasoy ve Yavuz, 2010) ile mukayese edilmiştir. Şiirlerden 58 tanesinin kelime, beyit veya bent düzeyinde varyantlaşmalarla divanda yer aldığı görülmüştür.⁴ Geriye kalan 31 şiirin ise divanda yer almadığı tespit edilmiştir. Bu şiirlerden Divanda yer almayan şiirler, cönkteki sayfa numaralarına (CS. cönk sayfası) ve başlıklarına bağlı kalınarak günümüz alfabesine aktarılmıştır. Şiirlerin okunamayan veya tamir yoluna gidilen kısımları dipnotlarla işaret edilmiştir. Bu çalışmayla da Âşık Ömer Divanı’na başka bir katkı sağlanmıştır.

Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngündeki Şiirlerin
Âşık Ömer Divanı’ndaki Karşılıklarını Gösteren Liste

Şiir Nu.	Cönk Sayfası	Âşık Ömer Divanı’ndaki Sırası	Şiir Nu.	Cönk Sayfası	Âşık Ömer Divanı’ndaki Sırası	Şiir Nu.	Cönk Sayfası	Âşık Ömer Divanı’ndaki Sırası
1	11	919	31	45	yok	61	96	261
2	14	1298	32	45-46	1245	62	99	128
3	15	1106	33	46	yok	63	99	147
4	15	yok	34	46	463	64	104	63
5	15	796	35	46	yok	65	105	219
6	14-15	842	36	49	430	66	108	1385
7	16	yok	37	50	1286	67	109	yok
8	16	yok	38	50	1333	68	109	yok
9	20	1438	39	51	yok	69	109	1229
10	20	1309	40	52	yok	70	113-114	619
11	20	yok	41	53	1262	71	113	306
12	21	yok	42	54	704	72	113	yok
13	21	588	43	54	yok	73	113	966
14	22	yok	44	78	yok	74	114	279
15	29	yok	45	79	1096	75	114	1031
16	30	yok	46	80	300	76	114	458
17	30	303	47	82	yok	77	115	410
18	31	126	48	83	yok	78	119	1156
19	34	yok	49	83	yok	79	119	747

³ Cönklerin nitelikleri ve muhtevaları hakkında bk. (Elçin, 1959; Ülkütaşır, 1967; Cunbur, 1974; Uraz, 1977; Gökyay, 1984). Ayrıca *Millî Folklor* dergisinin 111. sayısındaki cönk dosyası da konuyla ilgili başvurulabilecek kaynaklardandır.

⁴ Bu durum yazılı kültür ortamında da varyantlaşmanın tahmin edilenin ötesinde olduğuna dair bir gösterge sayılabilir. Yazılı kültür ortamı için bk. (Ong, 1995; Çobanoğlu, 2000; Özarslan, 2001).

20	34-35	yok	50	83	1099	80	120	2
21	34	yok	51	85	358	81	120	yok
22	35	345	52	85	yok	82	120	1426
23	35	104	53	86	yok	83	121	1322
24	40-41	817	54	86	1380	84	121	yok
25	41	11	55	93	1146	85	121	445
26	41	yok	56	93	yok	86	125	566
27	42-43	313	57	94	yok	87	135	176
28	42	762	58	95-96	1118	88	136	1126
29	43	851	59	95	820	89	136	370
30	44	438	60	96	372			

Âşık Ömer Divanı'nda Yer Almayan Şiirler

1. Şiir⁵

Âşık Ömer

fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilün

Âşıkın eğlencesi dilber sabâhın hayr ola
 Dişleri dür lebleri şeker sabâhın hayr ola
 Hak hatâdan saklasın dâim melek sîmâsını
 Gül yanağın sevdiğim ahmer sabâhın hayr ola

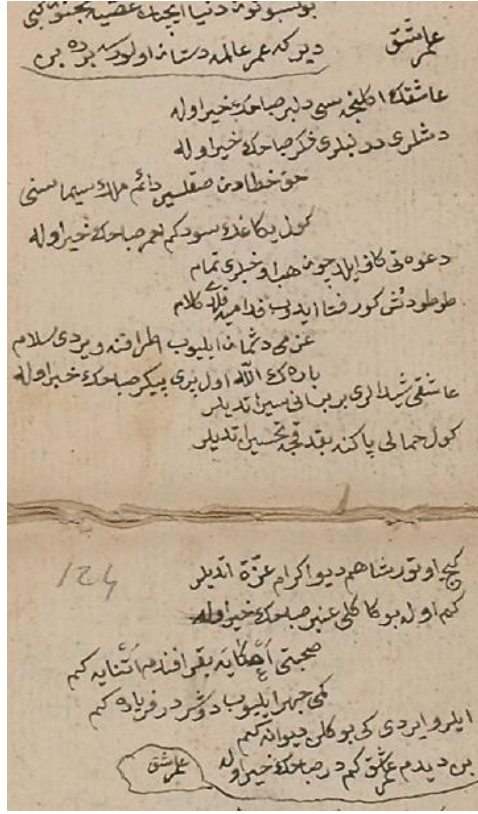
Dâveti kâf eyledi çün hep o hûbları tamâm
 Tûti-veş gör fetâ idüb feda-meyd kıldı kelâm
 Azm-i düşmân eyleyüb etrâfına virdi selâm
 Bârekallah ol perî peyker sabâhın hayr ola

Âşık-ı şeydâları bir bir anı seyr etdiler
 Gül cemâl-i pâkine baktıkca tahsîn etdiler
 Geç otur şâhım deyü ikrâm ü izzet etdiler
 Kim ola bu kâkül-i anber sabâhın hayr ola

Sohbet-i ağnâya bakar efendim ednâya kim
 Kimi cehr eyleyüb düşerdir feryâda kim
 İlerü irdi ki bu gelen dîvâne kim

Ben dedim Âşık Ömer kimdir sabâhın hayr ola <CS. 15>

⁵ Bu şiir, Âşık Ömer Divanı (Karasoy ve Yavuz, 2010, s. 472, 478, 479, 492) 1198, 1218, 1223, 1269. sıralardaki “sabâhın hayr ola” redifli dört şiirden farklıdır.



2. Şiir

Âşık Ömer

11'li hece vezni

Bir acayib bidat zuhur eyledi
Hak nasib etmesün ehl-i imâna
Duhan deyü isim virmişler ana
Tütsü verir çıksın deyü imâna

Haram ile hal od ilen işdiler
Cümle fitne kapusına düşdiler

Meşayihler tercübede şaşdılar
Mukayyet olmazlar ehl-i irfâna

Cennet salihlerin âlimlerindir
Cehennem kâfirlerin zâlimlerindir
Ekseri kabahat âlemlerindir
Düşürürler umurları gümâna

İbadet için yaratmış kulunu
Cahiller de bilmez anın yolunu
Görme misin müderrisler hâlini

İnanmazlar hüccet ile bürhâna

Seyyidler yaş ile hürmet etmezler

Elinden lülesin yaban etmezler

Hazret-i Sultan'dan hayâ etmezler

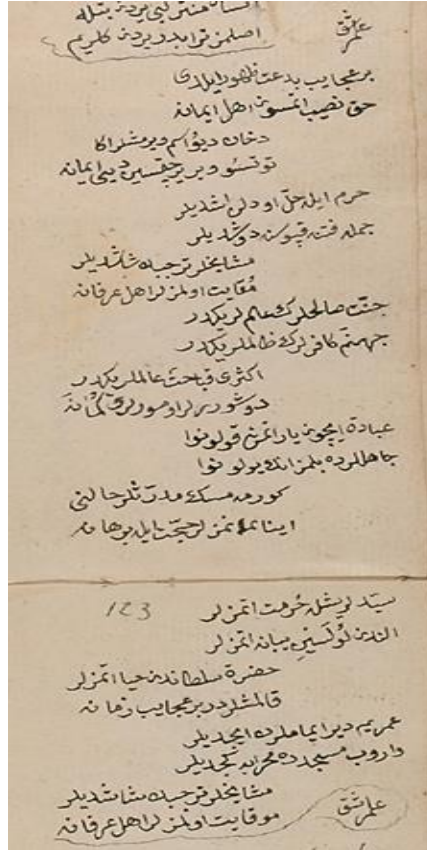
Kalmışlardır bir acayib zamâna

Ömer'im dir imamlar da içdiler

Varub mescide mihraba geçdiler

Meşayihler tercübede şaşdılar

Mukayyet olmazlar ehl-i irfâna <CS. 16>



3. Şiir⁶

Âşık Ömer

fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilün

Hûblar içre yok menendin şâh-ı hûbânım Ömer

Gelmemiş rûy-ı fenâyâ sen gibi şâhım Ömer

Evvelâ kıldı muzaffer misk ü bûnun anberi

Ey benim anber-feşânım gül ü reyhânım Ömer

Hüsn-i Yûsuf'dan nişan virmiş dahî göz görmemiş

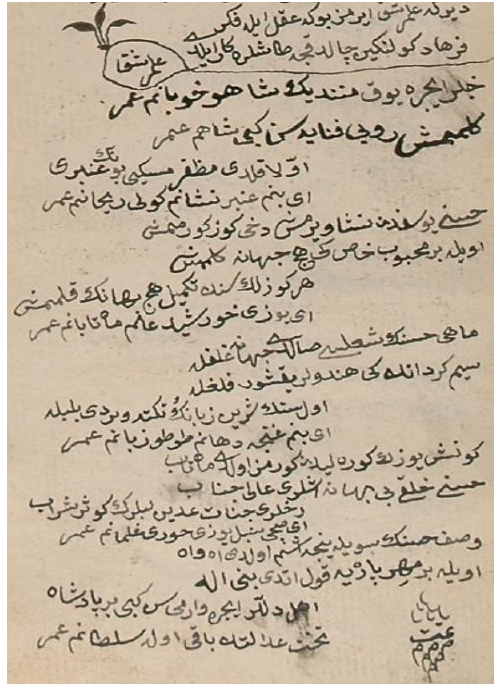
⁶ Bu şiir, Âşık Ömer Divanı (Karasoy ve Yavuz, 2010, s. 218) 403. sıradaki "Ömer" redifli şiirden farklıdır.

Öyle bir mahbûb-ı has ki hiç cihâna gelmemiş
Her güzellik sende tekmil hiç bahânen kalmamış
Ey yüzü hurşid âlem-i mâh-ı tâbânım Ömer

Mâh-ı hüsnün şûlesi saldı cihâmı gâfile
Sîm gerdânın ki hindûlar yakıştır fûlfüle
Ol senin şîrin zebânın nükte virdi bülbüle
Ey benim gonce dehânım dûdu zebânım Ömer

Güneş yüzün göreliden görmez oldu mâh-ı tâb
Hüsn-i halkı bîbahâne işleri âl-î cenâb
Rûhleri Cennât-ı Adin leblerin Kevser şarâb
Ey saçı sünbül yüzü hûri vü ğılmânım Ömer

Vasf-ı hüsnün söyleyince işim oldu âh u vâh
Öyle bir mihr-i pâreye kul etti beni ilâh
Ehl-i diller içre var mı sen gibi bir pâdişâh
Taht-ı adâletde bâkî ola sultânım Ömer
Temmet<CS. 20>



4. Şiir⁷

Âşık Ömer

11'li hece vezni

⁷ Şiirin bittiği yerde daire içinde "98 Hacı Halil İbrahim Efendi Hafız"; sol tarafta "sene 1235 C18" yazmaktadır. İsmi üstündeki 98 rakamının ne olduğu bilinmemektedir. Tarihteki "cim" harfi ise Cemaziye'l Âhir ayının kısaltmasıdır ve tam olarak milâdi 2 Nisan 1820'ye tekabül etmektedir. Ayrıca sol tarafta müfred başlıklı ve harekeli bir beyit yer almaktadır.

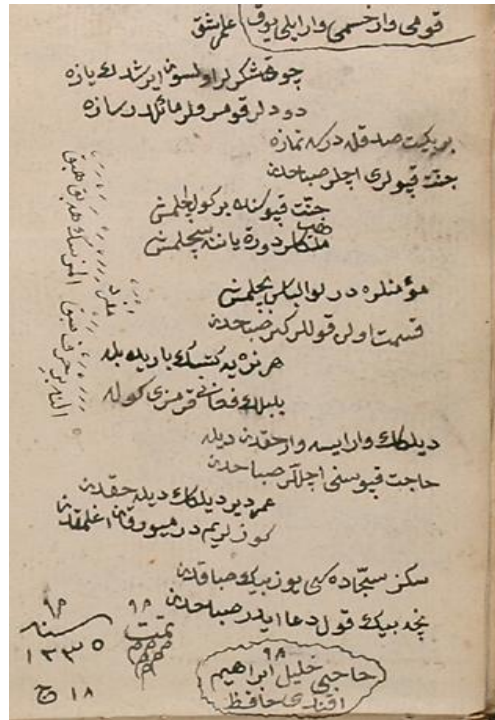
Çok şükürler olsun irişdik yaza
 Dudular kumrular mâildir saza
 Bir yiğit sıdk ile dursa namaza
 Cennet kapısı⁸ açılır sabahdan

Cennet kapusunda bir gül açılmış
 Hep melekler dört yanına saçılmış
 Müminlere türlü libas biçilmiş
 Kısmet olan kullar giyer sabahdan

Her nereye gitsen Bârî de bile
 Bülbülün figânı kırmızı güle
 Dileğin var ise var Hak'dan dile
 Hacet kapısın⁹ açallar¹⁰ sabahdan

Ömer dir dileğin dile (sen)¹¹ Hak'dan
 Gözlerim durmuyor kan ağlamakdan
 Sekiz seccadesi yüz bin sebakdan
 Nice bin kul dua ider sabahdan

Temmet <CS. 21>



⁸ “Kapısı” kelimesi özgün metinde “kapuları” olarak yazılmıştır.

⁹ “Kapısın” kelimesi özgün metinde “kapısını” olarak yazılmıştır.

¹⁰ “Açarlar” manasında yerel söyleyiştir.

¹¹ Eksik hece eklenerek vezin tamamlandı.

5. Şiir¹²

Âşık Ömer

11'li hece vezni

Dilber beni sever deyi nazlanma
 Ben (de)¹³senden fariğ oldum var yürü
 Seni saran sarmış bana kızlanma
 Sual etdim haber aldım var yürü

Gice gündüz hayalinde gezerdim
 Seni hakikatli yârim sezerdim
 Elif ismin ha mim ile yazardım
 Defterimden şimdi sildim var yürü

Hatırcığım niçin bir kez almazsın
 Dahi sen âşıkın kadrin bilmezsin
 Be (hey)¹⁴ imansız ikrarına gelmezsin
 Seni ben hercâi buldum var yürü

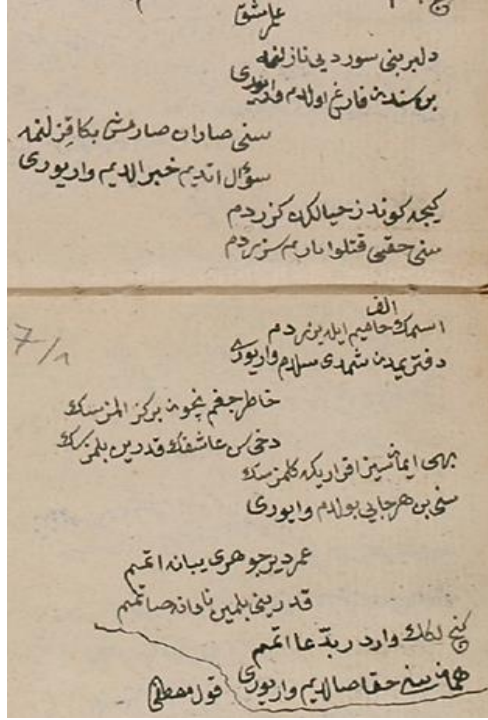
Ömer dir cevheri yabana atmam
 Kadrini bilmeyen nâdâna satmam

Gençliğin vardır bedduâ etmem
 Heman seni Hakk'a saldım var yürü <CS. 22>

¹² Bu şiir, Âşık Ömer Divanı (Karasoy ve Yavuz, 2010, s. 542) 1430. sıradaki “var yürü” redifli fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün kalıbıyla yazılmış şiirden farklıdır.

¹³ Eksik hece eklenerek vezin tamamlandı.

¹⁴ Fazla hece çıkarıldığında vezin tamam olmaktadır.



6. Şiir

Âşık Ömer

fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilün

Yine gönlüm bülbül oldu gülüne sultânımın
Nice hayrân olmayayım diline sultânımın
Aklımı yağmaya virdim ben bugün ol yâr için
Virilmiş hübluk berâtı eline sultânımın

Serv-kaddi bâlâ-yı bülend¹⁵ lebi mercânım benim
Okutuyor arz-ı hâlim dinle sultânım benim
Bermüşerref olmak için çâk olur cânım benim
Kollarımı bend edeyim beline sultânımın

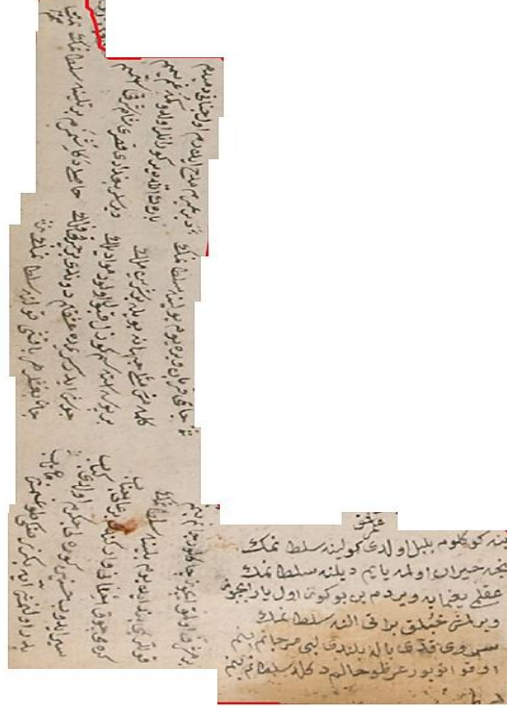
Keremi çok ihsânı var kendi bir âlî cenâb
Seyr idüb hüsnün görelî ciğerim oldu kebâb
Bedr olunmuş aya benzer sanki doğmuş mâh-ı tâb
Cânımı kurbân vireyim yoluna sultânımın

Gelmemiş misli cihâna böyle bir şîrin melek
Bir bûse istesem güzel kabûl olur mu dilek
Cûş ider serimde aşkım döndü bir çark-ı felek
Can bağışlar her bakışı kuluna sultânımın

¹⁵ "Serv-kaddi bâlâ-yı bülend" özgün metinde "servi kaddi bâlâ bülendi" şeklinde yazılmıştır.

Dir Ömer'im medh ederim ol canânı dem-be-dem
 Bârekâllah dir görenler öldüğümde gam yemem
 Vîrseler Bağdât'ı kasr-ı Şâm u Şark'ı istemem
 Hâsılı deġişmezem bir teline sultânımın

Temmet<CS. 29>



7. Şiir

Âşık Ömer

fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilün

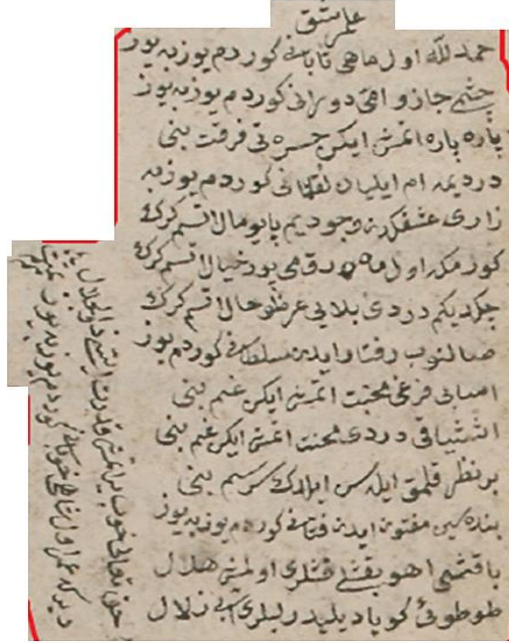
Hamdülillah ol mâh-ı tâbânı gördüm yüz-be-yüz
 Çeşm-i câzu ümm-i devrânı gördüm yüz-be-yüz
 Pâre pâre etmiş iken hasret-i firkaî beni
 Dardime em eyleyen Lokmân'ı gördüm yüz-be-yüz

Zâr-ı aşkından vücûdum pâyimâl etsem gerek
 Görmeye ol mâh bırakmıyor hayâl etsem gerek
 Çekdiğim derd ü belâyı arz-ı hâl etsem gerek
 Salınub refât iden sultânı gördüm yüz-be-yüz

Esbâb-ı fûruġ-ı muhabbet etmiş iken gam beni
 İştîyâk-ı derd-i mihnet etmiş iken gam beni
 Bir nazar kılmak ile sen eyledin sersem beni
 Bendesin meftûn iden fettânı gördüm yüz-be-yüz

Bakışı âhû bakışlı kaşları olmuş hilâl
 Tûti-yi güyâ dilidir lebleri âb-ı zülâl
 Hak Teâlâ hûb yaratmış kudret işi Z'ül Celâl
 Dir ki Ömer ol şâh-ı hûbânı gördüm yüz-be-yüz

Temmet<CS. 30>



8. Şiir¹⁶

Âşık Ömer

fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilün

Ey melek hüsnün görüb ğilmâna teşbîh etdiler
 La'l leblerin görüb mercâna teşbîh etdiler
 Ne Urum'da ne Acem'de bulmadım ben sâhini
 Mısr içinde Yûsuf-ı Kenân'a teşbîh etdiler
 Yek nazarda aklım aldı misli-i hilâl kaşların
 Dü sâfi gonce fem içre serâpa dür dişlerin
 Gâh tebessüm eyleyüb gâh âşika bakışların
 Dürr-i hakkâk dendânın mercâna teşbîh etdiler
 Hâtem-i sâni dimedi az deĝil o dilbere
 Ne kadar medh etsem lâyık kadd-i bâlâ ar'ara
 Gelmemiş misli cihâna innehâsı mahşere

¹⁶ Bu şiir Âşık Ömer Divanı (Karasoy ve Yavuz, 2010, s. 194, 195, 197, 211, 219, 313, 315, 326, 377, 408, 409) sıralardaki "teşbih ettiler" redifli şiirlerden farklıdır.

Bir adâlet sâhibi sultâna teşbîh itdiler

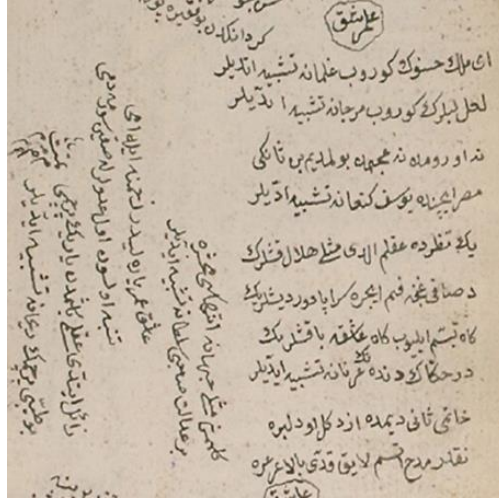
Âşık Ömer yaralıdır zahmına eyle emi

Tenbih olsun ol adûlerle sakın sürme demi

Zâil itdi aklımı başımdan yârin perçemi

Bu tayyib-i perçemin reyhâna teşbîh itdiler

Temmet<CS. 34>



9. Şiir

Âşık Ömer

fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilün

Hamdülillah Mümin'iz îmâna baĝlu başımız

O kitâb-ı huccet-i bürhâna baĝlu başımız

Râzıyız hükm-i kazâyâ kâiliz takdîrine

Kâdir-i kayyum olan Sultân'a baĝlu başımız

Dînimiz dîn-i Muhammed cürmümüz hadden ziyâd

Etmeyiz lâkin Hüdâ'nın emrine aslâ inâd

Kimseden yoktur ricâmız Hakk'a etdik 'inkıyâd

Biz tevekkül ehliyiz Rahmân'a baĝlu başımız

Etmeyiz raĝbet fenânın garrâ vü hem câhına

Kılmayız hergiz temennâ kulun pâdişâhına

Eyleriz dâim tazarru' yüz sürüb dergâhına

Âlemi var eyleyen Subhân'a baĝlu başımız

Çok acâyibler yaratdı Hak cihâmı var idüb

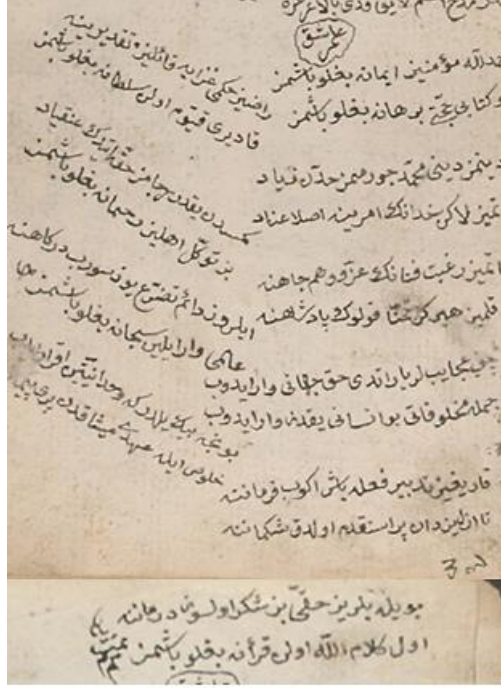
Cümle mahlûkâtı bu insânı yokdan var idüb

Bunca bin yıldır ki vahdâniyyetin ikrâr idüb

Ahd ü misâktan pîr-i peymâna baġlı bařımız¹⁷

Fâriġiz tedbîr-i fi'le baş eġüb fermânına
Tâ ezel Yezdân pür istikdam olduk Őekmânına
Böyle biliriz Hakk'ı biz Őukr olsun dermânına
Ol Kelâmullah olan Kur'ân'a baġlu başımız

Temmet<CS. 34-35>



10. Şiir

Âşık Ömer

fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilün

Anber mi zülfün müselsil nâl ü efgânın mı var
Hüsnün baġında açılmış tâze reyhânın mı var
Bendeni mecrûh idüb gamzende peykânın mı var
Lâciverdî kubbenin altında akrânın mı var

Leblerin yâkut-ı ahmer dürr-i yektâdır dîşin
Gelmemiş mislin cihâna hûri ġılmândır eşin
Âřıka nâz ile Őîve eylemek dâim iřin
Bendeni katl etmeye destinde fermânın mı var

Hak seni öġmüş yaratmış çün güzeller şâhısın
Bir tÿy-i hüsnün ziyâde hem zemînin mâhısın

¹⁷ Bu mısra özġün metinde Őu Şekildedir: "Hulûs ile ahd ü misâktan pîr-i peymâna baġlu".

La'l-i bağda açılmışsın âşıkın hem-râhısın
Aşk bedesteninden cânâ la'l ü mercânın mı var

Arşın nûrundan yaratmış seni Rabb'ül 'İbâd
Hâk-i pâye yüz sürenler hiç olur mu bîmurâd
Sen cevâhir mâdenisin bu Ömer'e ver zekâd
Gerdanından bu fakîre bûse ihsânın mı var

Temmet<CS. 34>



11. Şiir

Âşık Ömer

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Gâh olur ki serde aklım târumâr olmaktadır
Rûz u şeb bülbül misâli işim zâr olmaktadır
Zâr u feryâdım felekde işidirdi her melek
Gizli sırrım âleme bir bir beyân olmaktadır

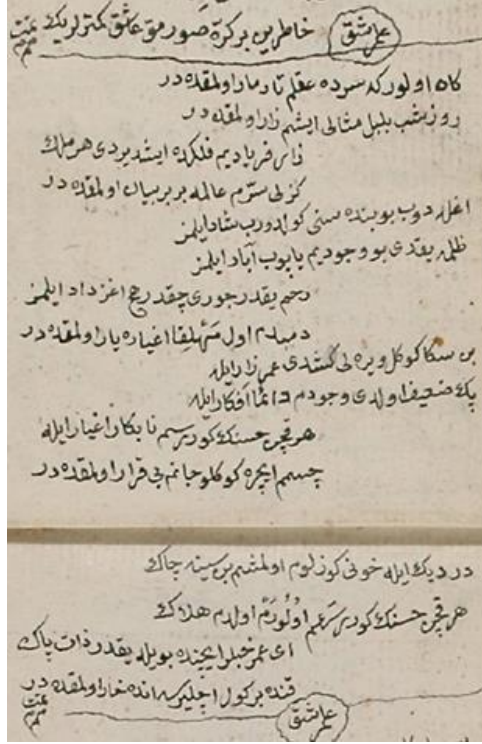
Ağladub bu bendesini güldürüb şâd eylemez
Zulme yaktı bu vücûdum yapub âbâd eylemez
Rahmı yoktur cevri çoktur hiç ağaz dâd eylemez
Dem-be-dem ol mehlikâ ağyâra yâr olmaktadır

Ben sana gönül vireli geçdi ömrüm zâr ile
Pek zaîf oldu vücûdum dâimâ efkâr ile
Her kaçan hüsnün görürsem nâbekâr ağyâr ile
Cismim içre gönl ü cânım bîkarâr olmaktadır

Derdin ile hûnî gözlüm olmuşum ben sîneçâk
Her kaçan hüsnün görürsem ölürüm oldum helâk

Ey Ömer hûblar içinde böyle yoktur zât-i pâk
Kande bir gül açılırsa anda hâr olmaktadır

Temmet<CS. 41-40>



12. Şiir

Semâi Ömer

mefâ 'ilün mefâ 'ilün mefâ 'ilün mefâ 'ilün

Cemâlin Mescid-i Aksâ kaşın mihrâb u minberdir

Sabâ kâküllerin açsa saçılan misk ü anberdir

Yüzün güldür lebin gonce miyânın inceden ince

Efendimin murâdınca dönen bir çerh-i çenberdir

Şu âlemde iki seyyâh karar etmez döner her gâh

Şahın emriyle mihr ü mâh başı açık kalenderdir

Ömer'in gönlü gülende yanar cânı derûnunda

Yedi esmâyı vechinde okuduk dilde ezberdir

Temmet<CS. 45>



13. Şiir¹⁸

Kalenderi Âşık Ömer

mef'ülü mefâ 'ilü mefâ 'ilü fe 'ülun

Güyâ ki seni Cennet-i Me'vâ'ya deđişmem

Gül rûhlerini lü'lü-i yektâyâ deđişmem

Zülf-i siyahın sünbül-i reyhâna mukâbil

La'l-i lebin kandi-yi musaffaya deđişmem

Mecnûn'un olub geze idim dađda avâre

Bir kez yüzünü görmeđi dünyâyâ deđişmem

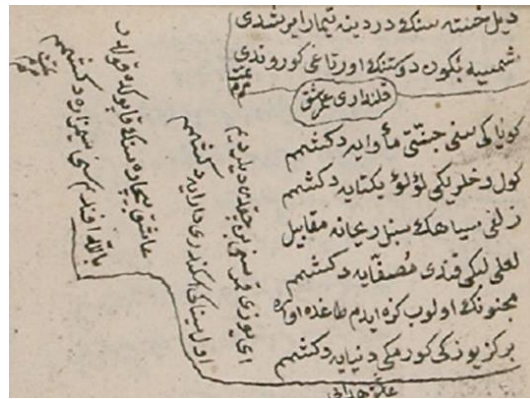
Ey yüzü kamer seni ben çokdan diler idim

Ol sîneni İskender ü Dârâ'ya değişmem

Âşık Ömer¹⁹ bîçâre senin kapında kuldur

Billâhi efendim seni sîm zere deđişmem

Temmet<CS. 46>



¹⁸ Bu şiir, Âşık Ömer Divanı (Karasoy ve Yavuz, 2010, s. 389) 947 ve 950. sıralardaki “değişmem” redifli şiirlerden farklıdır.

¹⁹ Özgün metinde sadece “Âşık” yazmaktadır. Başlık ve vezin dikkate alınarak “Ömer” ifadesi eklenmiştir.

14. Şiir

Kalenderi Ömer

mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlun

Cânân beni sen aşkınla hayrân ideceksin

Pervâne gibi şem'ine sûzan ideceksin

Mecnûn gibi dağlar başıdır şimdi mekânım

Leylâ beni sen âleme dâstân ideceksin

Vahşî gibi gördükce beni sen ne kaçarsın

Billâh beni sen kendine düşman ideceksin

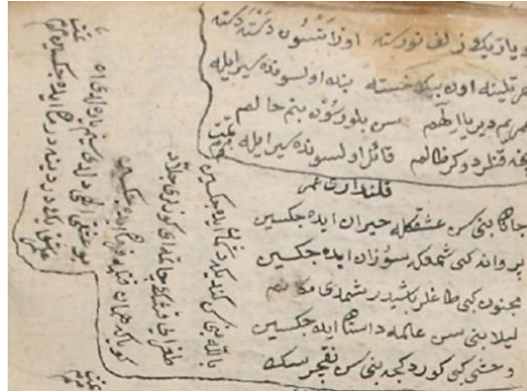
Tuğrâ-yı kaşın çatma ey gözleri cellâd

Gûyâ ki hemân katlime fermân ideceksin

Bu aşk-ı İlâhî deldi sînem yaraladı

Âşık Ömer'in derdine dermân ideceksin

Temmet<CS. 46A>

15. Şiir²⁰

Âşık Ömer

11'li hece vezni

Çerh-i gerdan bana sitemin nedir

Benim hûblar ile semâhım mı var

Yüce dağ başını seyrân itmeğe

Yanımda bir çeşm-i siyâhım mı var

Bir çeşm-i karadır kanadım kolum

Efendim kuluna eyleme zulüm

Haramîler gibi bağladı yolum

Benim cenk etmeğe silâhım mı var

²⁰ Bu şiir, Âşık Ömer Divanı (Karasoy ve Yavuz, 2010, s. 200) 336. sıradaki "mi var" redifli şiirden farklıdır.

Ümmetim Rasûl'e yokdur inadım
 Hakk'ın kullarını ben de sınıdım
 Yâr seviyor deyî çıkıyor adım
 Benim bu işlerde günâhım mı var

Âşık Ömer eydir bir Ulu Han'ın
 Muradlar verici Gani Hüdâ'nın
 Var mı benden gayrı muhabbetgânın
 Benim senden gayrı İlâh'ım mı var

Temmet<CS. 50>



16. Şiir

Semâî Ömer

8'li hece vezni

Semâdan yıldırım düşer

Olur pinhân batâr çıkmaz

Sa'y edenin cesedinden

Nûr-ı imân batar çıkmaz

Amel kıl yevm-i hasrete

Nice kul nâz-ı firkate

Nazar it adın nimete

Ebed insan batar çıkmaz

Firavun'un cefâsından

Emir geldi Hüdâ'sından

Bahre Musa arkasından

Girdi küfran batar çıkmaz

Verirler talkın mevtaya

Babasıyla anılmaya

Hasbi nesbi hiç kalmaya

Gayrı bu şan batar çıkmaz

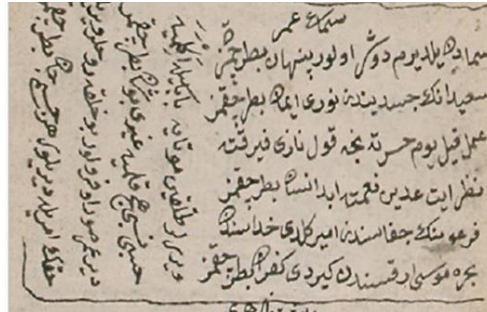
Dir Ömer sûr üfürülür

Bu halka ruhlar virilür

Hakk'ın emriyle dirilür

Her cism ü can batar çıkmaz

Temmet<CS. 52>



17. Şiir²¹

Âşık Ömer

fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilün

Hâlimi arz itmeye cânâna varmak niyyetim

Bir mürüvvet mâdeni sultâna varmak niyyetim

Hâlime rahm eylemezse ol perî peyker eğer

Baş açık yalın ayak dîvâna varmak niyyetim

Bir kerre bakmaz yüzüme ol melek sîmâ niçün

²¹ Bu şiir, Âşık Ömer Divanı (Karasoy ve Yavuz, 2010, s. 383) 928. sıradaki ve Âşık Ömer Divanı'na Katkılar-I (Karasoy ve Yavuz, 2017, s.193) 1511. sıradaki "varmak niyyetim" redifli şiirlerden farklıdır.

Âşıklar menzile çıkmış cümle kaldırmış göçün
 Âteş-i rûhsârına yanmaklığa teslim için
 Yanmaya şem'in için pervâne varmak niyyetim

Olmuşum hâk ile yeksân pâyesine sâyeban
 Bende-i efgende oldum ol cemâli aya ben
 Hasb-i hâlîm arz etmeye ol melek sîmâya ben
 Câm-ı meyden nûş idüb mestâne varmak niyyetim²²

Ey Ömer kudret ile çekmiş kaşların arasına
 Bârekallah dir görenler ol cânım pâresine
 Bir tabib el verse baksa bu sînem yâresine
 Derdime dermân eden Lokmân'a varmak niyyetim

Temmet<CS. 54>



18. Şiir

Tecnis

11'li hece vezni kalıbında

Her sabahdan doğar mübarek güneş
 Menzili hanesi yedidir yedi
 Hak yarattı şems ü kamer yıldızı
 Kafesleri vardır yedidir yedi

Hussâd-ı ibliste çıksın yâr adın
 Umarım ki kurtulmasın yaradan
 Arşî kürsî yeri göğü Yaradan

²² Özgün metinde “niyyetim” kelimesi yazılmamıştır.

Ervâhınvçâresi yedidir yedi

Âşık olan söyler sözün o mana

Ârif olan okur yazar um mâna

Hesaba gelmedin deryâ ummâna

Ulu deryaları yedidir yedi

Ömer'im dir sen kılasın ibâdet

Yol erkândır kalmış bize ib'âdet

Müminler seherde kılar ibâdet

Onların duâsı yedidir yedi

Temmet<CS. 78>



19. Şiir²³

Bejt-i Ömer

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Nedendir bülbülün zârı gül-i handânı söyletseñ

Sorub mevtin acısını ki Süleymân'ı söyletseñ

Padişâhlar gedâlar (hem)²⁴ ecel destinde yeksândır

Bu derde bir ilaç olmaz bulupLokmân'ı söyletseñ

Kanı bir âşık-ı şeydâ koyub Mevlâ'yı sa'y eyler

Vücüd u seriniz şeteden ne buldu anı söyletseñ

Cihânınleâlini versen anı bir pula almaz

Kanâat teknesi içre olan irfânı söyletseñ

Âşık Ömer ne hikmettir bu sevdâya akıl ermez

Felekten âh idüb ağlar gülen her cânı söyletseñ

²³ Bu şiir, Âşık Ömer Divanı (Karasoy ve Yavuz, 2010, s. 323) 717. sıradaki "söyletseñ" redifli şiirden farklıdır.

²⁴ Eksik hece eklenerek vezin tamamlandı.

Temmet<CS. 82>



20. Şiir

Âşık Ömer

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

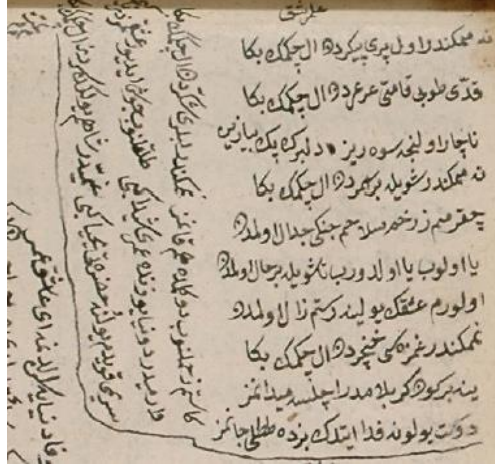
Ne mümkündür ol perî peykerden el çekmek bana
Kadd-i Tûbâ kâmet-i ar'ardan el çekmek bana
Nâçâr olunca severiz dilberin pek beyazın
Ne mümkündür şöyle bir esmerden el çekmek bana

Çıkarmam zırhım silâhım ceng ü cidâl olmadan
Ya ölüb ya öldürüb tâ şöyle bir hâl olmadan
Ölürüm aşkın yoluna Rüstem-i Zâl olmadan
Ne mümkündür gamzesi hançerden el çekmek bana

Yine bir gün Kerbelâ'mdır açılsa meydânımız
Dost yoluna fedâ itdik biz de tatlı cânımız
Sana sitem zahmlanub dökülmede hem kanımız
Ne mümkündür lebleri şükkerden el çekmek bana

Var mıdır dünyâ yüzünde Ömer-i şeydâ gibi
Dalgalanub cûş idiyor aşkımız deryâ gibi
Serimi koydum yoluna Hazret-i Yahyâ gibi
Gam mıdır şâhım yolunda serden el çekmek bana

Temmet<CS. 83>



21. Şiir²⁵

Âşık Ömer

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Aşk beni kul eyledi öz başıma sultân iken
Hicr ile döndüm hilâle bir mâh-ı tâbân iken
Yok benim esrârıma vâkıf olan anlar haber
Bir canâna bende oldum bir şeh-i hûbân iken

Çerh-igerdûn âkıbet gör bana ne âl eyledi
Aklıma virdi hâlel tahkik beni lâle eyledi
Bûse-i aşk içre cânâ bu teni kal eyledi
Ben dahî senin gibi bir âfet-i devrân iken

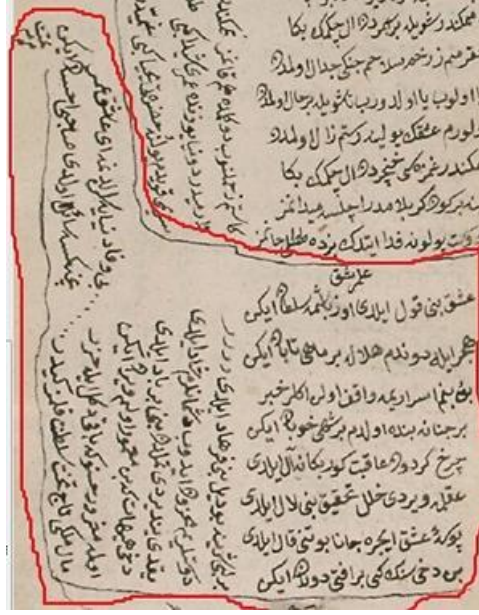
Bir leb-i Şîrin'e bu dil beni Ferhâd eyledi
Dostlarım mahzûn idüb düşmanlarım şâd eyledi
Yaktı yandırdı temelden beni berbâd eyledi
Dahi heyhât ki ben ma'mur olayım²⁶ vîrân iken

Olma mağrur hüsnüne bâkî değil eyle hazer
Mâl u mülkü tâc u tahtı saltanât kalmaz gider
Bîvefâ dünyâya sen aldanma ey Âşık Ömer
Nice kimse sâil oldu sâhib-i ihsân iken

Temmet<CS. 83>

²⁵ Bu şiir, Âşık Ömer Divanı (Karasoy ve Yavuz, 2010, s. 414) 1023. sıradaki "mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün" kalıbıyla yazılmış "iken" redifli şiirden farklıdır.

²⁶ Özgün metinde "olam" yazmaktadır. Eksik hece eklenerek vezin tamamlandı.



22. Şiir

Âşık Ömer

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

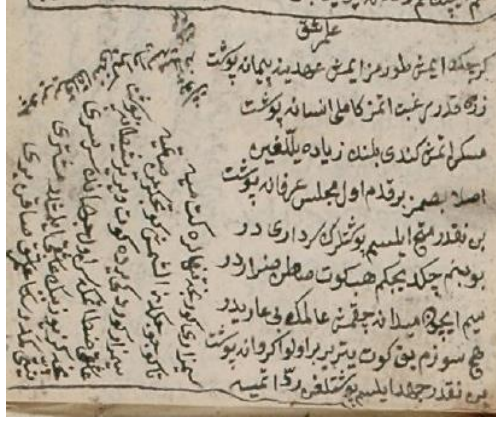
Gerçek imiş durmaz imiş ahdine peymâna puşt
Zerre kadar rağbet etmez kâmil-i insâna puşt
Mesken etmiş kendi belinde ziyâde yolluğun
Asla basmaz bir kadem ol meclis-i irfâna puşt

Ben ne kadar medh eylesem puştların serdârıdır
Bu benim çekdicediğim hep göt satan zarârıdır
Sim için meydâna çıkmış âlemin bîârıdır
Hiç sözüüm yok göt yetirir bir ulu kervâna puşt

Ben ne kadar cehd eylesem puştluğun reddetmeye
Sîm ü zeri görünce tenhâlara gitmeye
Tâ küçücükten alışmış götçekerin satmaya
Sim ü zer gördüğü yerde göt virir şeytâna puşt

Âşıkı zabtlemeye sen ol cihanda serseri
Nice kez yüz bin âşıkı eylemiştir müşteri
Niyyeti kemdir sana Âşık Ömer sakın beri
Çevirir kalkanını girer ise meydâna puşt

Temmet<CS. 85>



23. Şiir²⁷

Âşık Ömer

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Bize sitem hançerini çeke yâr şimden girü
 Yoğ imiş aslâ hakikat yürü var şimden girü
 Kalmadı sabr u karârım çok zamandır ağlarım
 Gönlümü hep pâre kıldı rûzigâr şimden girü

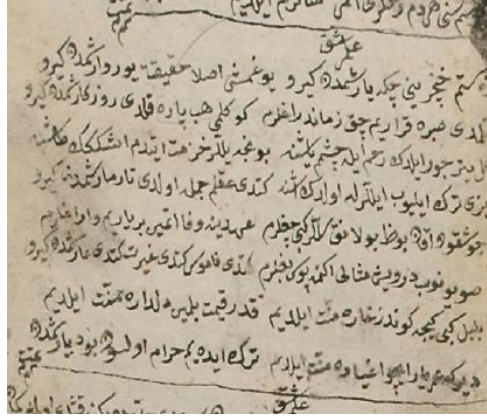
Gel yeter cevr eyledin rahm eyle çeşmim yaşına
 Bunca yıllar hizmet ettim eşiğinin taşına
 Bizi terk eyleyüb iller ile oldun âşinâ
 Gitti aklım cümle oldu târumâr şimden girü

Coşkun akan boz bulanık seller gibi çağlarım
 Ahdine vefâ etmeyen bir yârim var ağlarım
 Soyunub derviş misâli eğnime pos bağlarım
 Gitti nâmus gitti gayret gitti âr şimden girü

Bülbül gibi gece gündüz hâra minnet eyledim
 Kadir kıymet bilmeyen dildâra minnet eyledim
 Dir ki Ömer yâr için ağıyâra minnet eyledim
 Terk ideyim haram olsun bu diyâr şimden girü

Temmet<CS. 86>

²⁷ Bu şiir, Âşık Ömer Divanı (Karasoy ve Yavuz, 2010, s. 459, 462, 463, 465) 1155, 1165, 1170 ve 1172. sıralardaki; ayrıca Âşık Ömer Divanı'na Katkılar-I (Karasoy ve Yavuz, 2017) 1484. sıradaki "şimden girü" redifli şiirlerden farklıdır.



24. Şiir²⁸

Semâî

8'li hece vezni

Yüce dağlar başı duman
Hicran ile hâlim yaman
Dost benim olduğu zaman
Niçün dağ üstü bağ olmaz

Mâilim hüsnün bendine
Beni kul etdi kendine
İnanma dilber andına
Onlar sözünden sağ olmaz

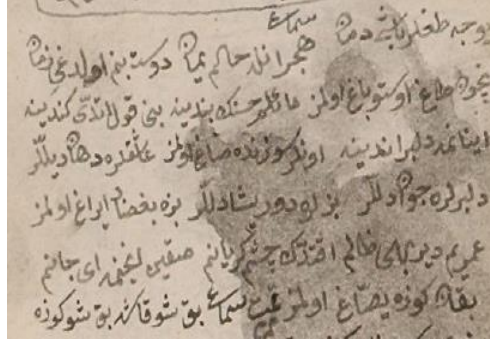
Âşıklara dehan diller²⁹
Dilberlere civan diller
Bizlere devrişan diller
Bize Bağdat ırağ olmaz

Ömer'im dir be hey zâlim
Akıttım çeşmim giryânım
Sakın incinme ey cânım
Bakan göze yasağ olmaz

Temmet<CS. 93>

²⁸ Bu şiir, Âşık Ömer Divanı (Karasoy ve Yavuz, 2010, s. 281) 596. sıradaki “olmaz” redifli ve “mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün” kalıbındaki müseddes şiirden farklıdır.

²⁹ Bu bölümdeki “diller” redifi, “derler” manasında yerel söyleyiştir.



25. Şiir³⁰

Âşık Ömer

fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilün

Ol tabîbim etmedi derdime dermân akçasız

Merhem idüb sarmadı yaramı bir ân akçasız

Bu zamânın dilberinde yok imiş aslâ vefâ

Çok aradım bulamadım tâze yârân akçasız

Leyl ü nehar her zaman bu bahr-i aşkı boylarım

Sözümün tahkîk budur ol sebebden söylerim

Dirler idi gerçek imiş anı tecrîb eylerim

Teklif itdim ol Habîbe gelmedi cân akçasız

İbtidâ ben seni sevdim be hey kaşları keman

Anın için eyledim ben de bu sözümü ayan

Pâyine yüzler sürüben diye gördüm el aman

Bir gice olmadı bana dilber mihmân akçasız

Bilmedim ben âşık oldum bir vefâsız³¹ dilbere

Meyl ider imiş ol dahî su gibi sîm ü zere

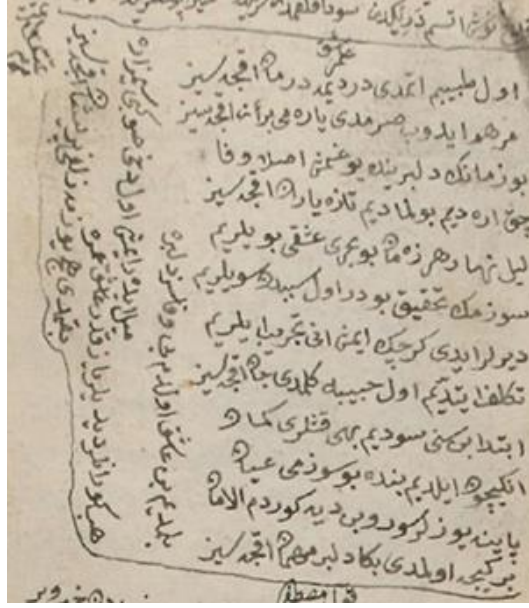
Hep görenler didiler yazıkdır Âşık Ömer'e

Bakmadı hiç yüzüme zülf-i perişân akçasız

Temmet<CS. 94>

³⁰ Bu şiir, Âşık Ömer Divanı'nda (Karasoy ve Yavuz, 2010) yer almazken Yıldırım Çavdar'ın (2017, s. 390) çalışmasında kelime düzeyinde varyantlaşmalarla 4. şiir olarak yer almaktadır.

³¹ "Bir vefâsız" ifâdesi özgün metinde "bîvefâsız" olarak yazılmıştır.



26. Şiir

Kalenderi Âşık Ömer

mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlun

Kıldıkça nazar hat ile Kur'an okuruz biz
Nâdân onu fehm eylemez âsân okuruz biz

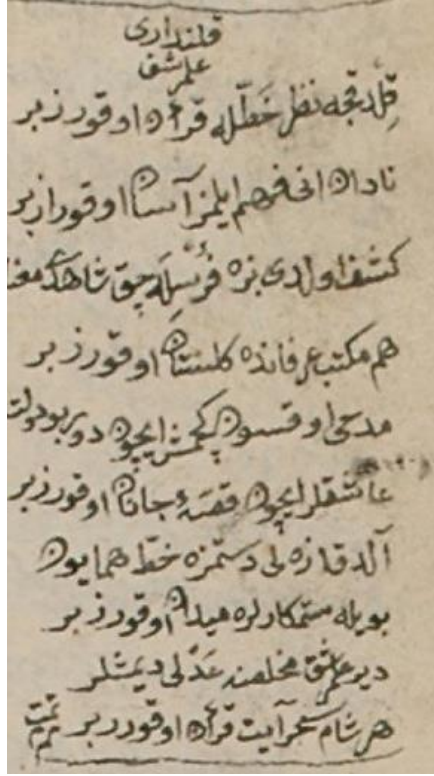
Keşf oldu bize Fûrs ile çok şâhid-i mâna
Hem mekteb-i irfanda gülistân okuruz biz

Medhi okusun geçmiş için devri bu devlet
Âşıklar için kıssa-i cânân okuruz biz

Aldık ezeli destimize hatt-ı hümâyün
Böyle sitemkârlara meydân okuruz biz

Dir Âşık Ömer mahlasına Adlî demişler
Her şâm u seher âyet-i Kur'an okuruz biz

Temmet<CS. 109>



27. Şiir

Semâî³²

mefâ 'ilün mefâ 'ilün mefâ 'ilün mefâ 'ilün

Sana bir nevcivan geldi heman ef' alle yef' alle

Yarım sâat eman virme heman ef' alle yef' alle

Gerek gündüz gice gelsin deme bu yâr yine kalsun

Eğer dirsen mutî olsun heman ef' alle yef' alle

Döner var mı bu işlerden yatılmaz kara taşlardan

Vefâ gelmez o puştlardan heman ef' alle yef' alle

Kalmadı kimsede demlik meseldir iyliğe kemlik

Zamâne puştuna iylik heman ef' alle yef' alle

³² Bu şiir, "musammat semâî" özelliği göstermektedir. Karasoy ve Yavuz, 363/855'deki "if' alle yef' allü" redifli şiir şu şekildedir:

Vefâ gelmez bu puştlardan hemân if' alle yef' allü

Sadâkat umma onlardan hemân if' alle yef' allü

Der isen onları sâdik bu sevdâdan sen ol fârik

Nedir puştlara hiç lâyük hemân if' alle yef' allü

Âh eylerim leyl ü nehâr vücûduma kıldım zarar

Bu puştları siken yarar hemân if' alle yef' allü

Fırsatı kaçırma asla demesinler sana hayfâ

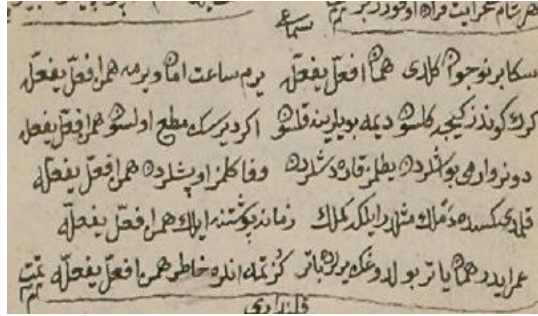
Giricek eline tenhâ hemân if' alle yef' allü

Ömer eydür hemân yatır gözetme bunlarda hâtır

Bulduğun yerlerde yatır hemân if' alle yef' allü

Ömer eydir heman yatır bulduğun yerlerde batır
Gözetme de onlara hâtır heman ef' alle yef' alle

Temmet<CS. 109>



28. Şiir³³

Âşık Ömer

fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilün

Ey gönül bir tıfl-ı dil neveste dilber bul bana
Gonce fem hokka dehen rûhleri gül bul bana
Cünbüş-i tûtî edâsı kimselere olmasın
Bir sehâ sâhib nezâket pir ü perver bul bana

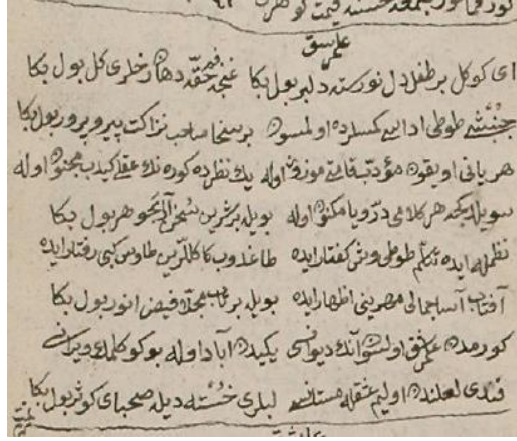
Her yanı uygun müeddeb kâmeti mevzûn ola
Yek nazarda görenin akılı gidüb mecnûn ola
Söyledikce her kelâmı dür veya meknûn ola
Böyle bir şîrin sühanârâ mücevher bul bana

Nazm ile ide tekellüm tûtiveş güftâr ide
Dağıdub kâküllerin tâvus gibi refât ide
Afîtabâsâ cemâl-i mihrini izhâr ide
Böyle bir tâb-ı mücellâ feyz-i enver bul bana

Görmeden Âşık Ömer olsun anın dîvânesi
Yeniden âbâd ola bu gönlümün vîrânesi
Kand-i la'linden olayım aşk ile mestânesi
Lebleri hasta dile sahbâ-yı Kevser bul bana

Temmet<CS. 113>

³³ Bu şiir Âşık Ömer Divanı (Karasoy ve Yavuz, 2010, s. 101) 41. sıradaki “bul bana” redifli şiirden farklıdır.



29. Şiir

Âşık Ömer

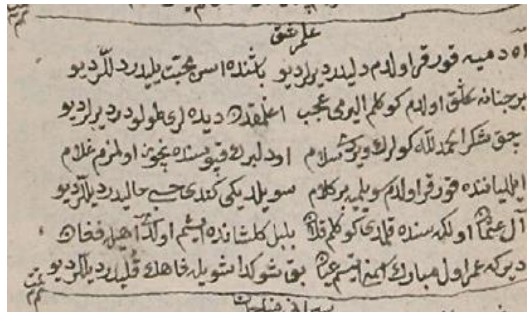
fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilün

Ah demeye korkar oldum delidir dirler³⁴ deyü
Başında esen muhabbet yelidir diller deyü
Bir cânâna âşık oldum gönlüm alır mı aceb
Ağlamakdan dîdeleri doludur dirler deyü

Çok şükür elhamdülillah gözlerin virdi selâm
O dilberin kapısında niçün olmazam ğulâm
El yanında korkar oldum söylemeye bir kelâm
Söylediği kendi hasbihâlidir diller deyü

Âl-i Osman ol ki sende kalmadı gönlüm filan
Bülbül-i gülşende işim oldu âh ile figân
Dir ki Ömer ol mübârek ismini itsem ayan
Bak şu gedâ şöyle şâhın kuludur diller deyü

Temmet<CS. 120>



³⁴ Özgün metinde “derler” redifi bazı mısralarda “diller” şeklinde mahallî söyleyişe uygun olarak yazılmıştır.

30. Şiir³⁵

Âşık Ömer

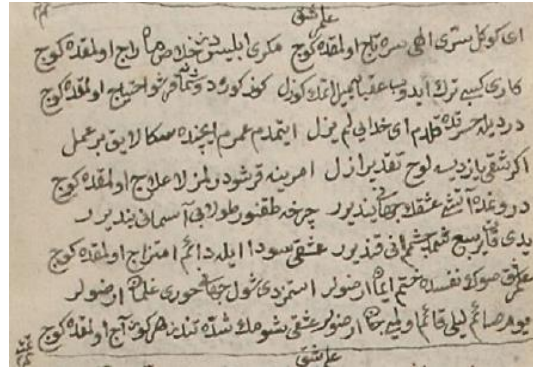
fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Ey gönül sırr-ı İlâhî sere tâç olmak da güç
 Mekr-i iblisten halas mahraç olmak da güç
 Kâr u kesbi terk idüb ukbâya meyl etmek güzel
 Göz göre düşmâna karşı ihtiyâç olmak da güç

Dert ile hasretde kaldım ey Hüdâ-yı Lemyezeli
 İtmedim ömrüm içinde sana lâyük bir amel
 Eğer şakî yazdı ise levh-i takdîr-i ezel
 Emrine karşı durulmaz lâilâç olmak da güç

Derûnumda âteş-i aşkın cihânı yandırır
 Çarha dokunur dolabı âsumânı yandırır
 Yedi kat yer seb‘a şimdi çeşmim anı kandırır
 Aşk u sevdâ ile dâim imtizâç olmak da güç

Âşık Ömer son nefesde hatm-i îmân arzular
 İstemezdi şol cihânı hûri ğilmân arzular
 Yevmi sâim leyli kâim olmayı cân arzular
 Aşk-ı şûmun şiddetinden her gün aç olmak da güç
 Temmet<CS. 121>



Kaynaklar

- Aldemir, H. (2019). *Hâfız Halil İbrahim Efendi cöngü üzerine mukayeseli bir inceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cönk, 06 Mil Yz Cönk 51, Ankara: Millî Kütüphane, Yazma Eserler Koleksiyonu.
- Cunbur, M. (1974). Folklor araştırmalarında cönklerin yeri. *I. Uluslararası Türk Folkloru Semineri Bildirileri*, Ankara: Başbakanlık Basımevi, 69-73.

³⁵ Bu şiir Âşık Ömer Divanı (Karasoy ve Yavuz, 2010, s. 136) 132. sıradaki “olmak da güç” redifli şiirden farklıdır.

- Çavdar, Y. (2017). Fransa millî kütüphanesindeki cönklerde Âşık Ömer adına kayıtlı şiirler. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 37, 387-406.
- Çobanoğlu, Ö. (2000). *Âşık tarzı kültür geleneği ve destan türü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Elçin, Ş. (1959). Cönkler ve mecmualar üzerine. *Türk Yurdu*, 8(278), 22.
- Elçin, Ş. (1987). *Âşık Ömer*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Ergun, S. N. (1935). *Âşık Ömer-hayati ve şiirleri*. İstanbul: Semih Lütfi Matbaa ve Kitabevi.
- Gökyay, O. Ş. (1984). Cönkler üzerine. *Folklor ve Etnografya Araştırmaları*. İstanbul: Anadolu Sanat Yayınları.
- Karasoy, Y. ve O. Yavuz (2003). 17. Yüzyıl Saz Şairi Âşık Ömer Üzerine Bazı Mülâhazalar. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi* (Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun'a Armağan), 13, 177-215.
- Karasoy, Y. ve O. Yavuz (2010). *Âşık Ömer divanı*. Konya: Selçuk Üniversitesi BAP Yayını.
- Karasoy, Y. ve O. Yavuz (2017). Âşık Ömer divanı'na katkılar-I. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 41, 157-194.
- Köprülü, M. F. (1940). *Türk saz şairleri antolojisi V Âşık Ömer*. İstanbul: Kanaat Kitabevi.
- Köprülü, M. F. (1962). *Türk saz şairleri*. Ankara: Millî Kültür Yayınları.
- Köprülü, M. F. (2012). *Edebiyat araştırmaları 1*. (5. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ong, W. J. (1995). *Sözlü ve yazılı kültür - sözün teknolojileşmesi*. (Sema Postacıoğlu Banon). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Özarслан, M. (1996). Türk halk şiirinde aruzlu türler üzerine bazı dikkatler. *Folkloristik: Prof. Dr. Umay Günay Armağanı*, (haz. Ö. Çobanoğlu ve M. Özarслан). Ankara: Feryal Matbaacılık.
- Özarслан, M. (2001). *Erzurum âşıklık geleneği*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Uraz, M. (1977). Cönkler ve sefineler. *Türk Folklor Araştırmaları*, (29, 17)337, 8057-859.
- Ülkütaşır, M. Ş. (1967). Halk edebiyatı araştırmalarında cönklerin değeri. *Türk Kültürü*, 60, 905-907.

Extended Abstract

The minstrel style poetry, which is continued its existence in different geographies of Turkishness with ozans-baksis from the 5th to the 16th centuries, and with the minstrels since the 16th century, has a long tradition. This traditional art was performed by minstrels in a wide area from coffee shops to lodges, mansions to caravanserais after the 16th century. In this way, minstrel style poetry tradition has a unique structure with certain rules, patterns and practices. In the 16th century, the tradition of minstrel style poetry, which established its foundation, experienced the golden age in the 17th century in terms of the minstrel and the poem. In this century, Âşık Ömer draws attention as one of the minstrels whose contemporaries and the effects on the minstrels that follow him are clearly felt.

It is seen that Âşık Ömer also used the aruz [metrical system] metric successfully in his poems. This is a natural result of the convergence of classical Turkish poetry and minstrel style poetry tradition in the 17th century. Various researchers have published various studies by about the life and poems of Âşık Ömer, whose poems are found in almost every cönk, and the copies of his divan in domestic and foreign libraries. Finally, a new Âşık Ömer Divan has been published by making use of the writing and printed divans of Âşık Ömer. This voluminous work includes 1455 poems. As stated in the "Introduction" and "Preface" of the work, the poems of Âşık Ömer, who has around 2000 poems, has been still waiting to be revealed in various cönk pages. On this attention and expectation, self-sacrificing work was scanned through the roots in the National Library of France. In this screening, 11 aruz metric and 4 syllable metric new poems that were not included in Âşık Ömer Divanı were obtained. In addition, a total of 71 new

poems including 40 pros and 16 syllables that were not included in the divan were identified and published from a junk in the researcher Harid Fedai.

In this study, poems belonging to Âşık Ömer in the cönk, which is registered with the location number "06 Mil Yz Cönk 51" in the manuscripts section of the National Library, are examined. Accordingly, it was observed that out of 710 poems in the cönk, a total 89 poems, belonging to Aşık Ömer, which of 73 aruz metric and 16 syllable metric. These poems were compared with the poems in Âşık Ömer Divanı. It was observed that 58 of the poems were on the Divan with variants at the word, couplet, or weir level. It was determined that the remaining 31 poems were not on the Divan. Those who are not in the Divan of these poems were transferred to today's alphabet by adhering to the page numbers (CS. Cönk page) and titles in the cönk. The parts of the poems that not being read but having repaired are marked in footnotes. By this study, another contribution was made to the Divan of Âşık Ömer.